

Tobiasz TARGOSZ 

Uniwersytet Jagielloński

tobiasz.targosz@uj.edu.pl

IMIGRANCI Z AZJI POŁUDNIOWO- -WSCHODNIEJ W POLITYCE ZAGRANICZNEJ TAJWANU¹

ABSTRACT Southeast Asian Immigrants in Taiwanese Foreign Policy

This article, through the analysis of the situation of permanent and labor immigrants in Taiwan, will try to show the different facets of Taiwanese foreign policy aimed at the Southeast Asian region. Announced by President Tsai Ing-wen, the so-called New Southward Policy focuses on talent cultivation and industrial, commercial, cultural, educational and tourism exchanges. Its direct consequence is the exponentially increasing number of ASEAN nationals on the island, who come to Taiwan lured by the high standard of living and opportunities for high wages. From the perspective of the Taiwanese government, a special role is played by the second generation of immigrants from Southeast Asia, who are presented in popular discourse as the future of an island plagued by typical problems of developed countries such as low birth rates and gentrification.

Keywords: Taiwan, Southeast Asia, migration studies, social anthropology, New Southbound Policy

Słowa kluczowe: Tajwan, Azja Południowo-Wschodnia, studia migracyjne, antropologia społeczna, Nowa Polityka Południowa

¹ Niniejszy artykuł jest sprawozdaniem z pierwszego kwartału realizowanego obecnie w National Sun-yat Sen University, Department of Political Economy, Kaohsiung projektu badawczego *Southeast Asian Immigrants, Students and Migrant Workers in Kaohsiung, Taiwan and the Impact of COVID-19 Pandemic: An Anthropological Study*, ufundowanego przez Międzynarodową Wspólnotę Wyszehradzką, a także zrealizowanego w latach 2015-2016 w National Chengkung University, Institute of Political Economy projektu badawczego *Taiwan's Policy Towards Myanmar 2010-2015*, również ufundowanego przez Międzynarodową Wspólnotę Wyszehradzką.

WPROWADZENIE

Nowej Polityki Południowej (New Southbound Policy, 新南向政策, *Xīn nán xiàng xhèngcè*). Jednocześnie poprzez podjętą analizę problematyki związanej z imigrantami z państw ASEAN (Association of South-East Asian Nations, Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej) starano się przedstawić odmienne aspekty „nowej polityki skierowanej na południe” zarówno w wymiarze międzynarodowym, jak i przede wszystkim wewnętrznym. Główną tezę postawioną w niniejszym artykule jest stwierdzenie, że obecnie idea tajwańskiej wielokulturowości wprowadzonej w ramach Nowej Polityki Południowej nie jest zjawiskiem „oddolnym”, lecz jest narzucona przez rząd w Tajpej i ma służyć interesom państwa.

Artykuł powstał na bazie projektu badawczego, którego początek miał miejsce w 2015 roku, a zakończenie nastąpi w grudniu 2023 roku. Jego celem jest prześledzenie odmiennych aspektów „nowej polityki skierowanej na południe” prowadzonej przez administrację prezydent Tsai Ing-wen (蔡英文). W trakcie trwania projektu przeprowadzono wywiady w języku chińskim z imigrantami z Wietnamu, Indonezji, Filipin, Mjanmy i Kambodży, a także tajwańskimi badaczami, politykami oraz pracownikami socjalnymi z wieloletnim doświadczeniem w pracy z imigrantami. Rozmowy odbyły się między innymi w zlokalizowanym w mieście Kaohsiung Biurze do spraw Nowych Imigrantów (高雄市新住民會館, *Gāoxióng shì xīn zhùmín huìguǎn*). Zgromadzone dane z wywiadów i dyskusji w grupach fokusowych z imigrantami z Azji Południowo-Wschodniej i dziećmi z „nowego drugiego pokolenia” (第二代, *dì èr dài*) zostały wykorzystane w celu zrozumienia ich subiektywnych doświadczeń związanych z zapoczątkowanym przez DPP (Demokratyczna Partia Postępowa, 民主進步黨, *Mínzhǔ jìnbù dǎng*) nowym projektem budowania narodu tajwańskiego. Wnioski i spostrzeżenia zawarte w artykule bazują również na informacjach zaczerpniętych z dokumentów rządowych, materiałów propagandowych rządowych kampanii społecznych, materiałów informacyjnych tajwańskiego ministerstwa spraw zagranicznych, filmów dokumentalnych, relacji dziennikarskich, raportów politycznych i literatury wtórnej. Opisano w nim rozwój dyskursów publicznych i zidentyfikowano zmieniające się podejście do imigrantów z Azji Południowo-Wschodniej na Tajwanie. Wszystkie cytaty pochodzące z oficjalnych dokumentów, artykułów prasowych oraz naukowych i wywiadów oryginalnie występują w języku chińskim i zostały przetłumaczone przez autora niniejszego artykułu. Podjęta analiza nie przyjmuje rygorystycznych ram dyscyplinarnych, czerpiąc z metodologii badań socjologii, antropologii społecznej oraz politologii.

AZJA POŁUDNIOWO-WSCHODNIA W POLITYCE ZAGRANICZNEJ TAJWANU

Pierwsze dwie dekady XXI wieku udowodniły, że Azja Południowo-Wschodnia, będąca mozaiką różnych kultur, religii i etniczności, a przy tym dysponująca ogromnym potencjałem ludnościowym, gospodarczym i surowcowym, jest obecnie kluczowym regionem

w kontekście relacji sino-amerykańskich z ekonomicznego, wojskowego i politycznego punktu widzenia. Ta część świata stała się również nowym politycznym i gospodarczym polem bitwy dla Stanów Zjednoczonych, Chin, Rosji, Indii i Japonii². Ponadto Azja Południowo-Wschodnia i jej rynki mają kluczowe znaczenie dla Tajwanu i jego gospodarki, która jest w dużym stopniu uzależniona od handlu zewnętrznego³. Tajwan tradycyjnie był i nadal jest jednym z głównych inwestorów w tym regionie. Przy czym istotnym czynnikiem w polityce zagranicznej Tajwanu jest jego walka o uznanie na arenie międzynarodowej i regionalnej.

Azja Południowo-Wschodnia zaczęła pełnić istotną rolę w stosunkach zagranicznych Tajwanu już pod koniec lat 80., a jednym z bezpośrednich następstw tego stanu rzeczy było pojawienie się na wyspie pierwszych imigrantów ekonomicznych. Dążenie Tajwanu do nawiązania bliższych relacji gospodarczych z Azją Południowo-Wschodnią po raz pierwszy znalazło odzwierciedlenie w promowaniu „nowej polityki skierowanej na południe”, kiedy prezydentem był Lee Teng-hui⁴. Pierwotnie została ona ogłoszona przez rząd tajwański w lutym 1994 roku. Jej głównym celem było rozwijanie stosunków gospodarczych i politycznych z krajami Azji Południowo-Wschodniej, aby zmniejszyć zależność gospodarczą Tajwanu od Chin⁵. Chociaż tzw. dyplomacja gospodarcza nie pomogła Tajpej w zdobyciu uznania w regionie, to jego powiązania gospodarcze z krajami ASEAN stały się bardziej zażyłe, a ich przywódcy uznali za korzystne ich dalsze podtrzymywanie. Ta dyplomacja gospodarcza pozostaje ważnym narzędziem pomagającym Tajwanowi w ugruntowaniu swojego miejsca w społeczności regionalnej i poprawieniu relacji z ASEAN na poziomie politycznym i dyplomatycznym. Z perspektywy państw Azji Południowo-Wschodniej najbardziej racjonalnym wyborem w podejściu do kwestii Tajwanu i tzw. zasady „jednych Chin” jest strategiczne rozdzielanie kwestii politycznych od gospodarczych. Jak zauważył Samuel C.Y. Ku: *Polityka ta jest bardzo pragmatyczna, co oznacza, że kraje Azji Południowo-Wschodniej z jednej strony uznają polityczną suwerenność ChRL nad kontynentem, a z drugiej potwierdzają status Tajwanu jako niezależnego podmiotu gospodarczego*⁶. Utrzymując więzi dyplomatyczne z Pekinem, państwa ASEAN mają jednocześnie bliskie kontakty gospodarcze z Tajpej, dzięki czemu mogą czerpać korzyści zarówno od ChRL, jak i Republiki Chińskiej na Tajwanie, jednocześnie nie wchodząc w konflikt z żadnym z chińskich reżimów. Zwycięstwo DPP w wyborach 2016 roku wiązało się z ogłoszeniem przez prezydent Tsai Ing-wen planu utworzenia specjalnej grupy zadaniowej w celu wdrożenia Nowej

² R. Sutter, *Myanmar in Contemporary Chinese Foreign Policy – Strengthening Common Ground, Managing Differences*, „Journal of Current Southeast Asian Affairs” 2012, vol. 31, no. 1, s. 34.

³ Zob. więcej: Zhao Hong, *Taiwan – ASEAN Economic Relations in the Context of East Asian Regional Integration*, „International Journal of China Studies” 2011, vol. 2, no. 1, s. 39-54.

⁴ Ku S.C.Y., *The Political Economy of Taiwan's Relations with Southeast Asia: The „Southward Policy”*, „Contemporary Southeast Asia” 1995, vol. 17, no. 3, s. 282.

⁵ G. Chan, *Sudpolitik: The Political Economy of Taiwan's Trade with Southeast Asia*, „The Pacific Review” 1996, vol. 9, no. 1, s. 97.

⁶ Ku S.C.Y., *Southeast Asia and Cross-Strait Relations: The Policy of Separation of Politics and Economic*, „Journal of Contemporary China” 1998, vol. 7, no. 19, s. 437.

Polityki Południowej, która obejmie swoim zasięgiem kraje ASEAN, Australię, Nową Zelandię i Indie⁷. Jak można przeczytać na stronie internetowej Izby Wykonawczej (行政院, *Xíngzhèng Yuàn*), nowa polityka została sformułowana *na bazie potrzeb rozwoju gospodarczego Tajwanu oraz zasad wzajemnych bilateralnych korzyści i zróżnicowanego rozwoju*⁸. Zgodnie z nią rząd tajwański skupił się na zwiększeniu wymiany gospodarczej i kulturalnej z krajami Azji Południowo-Wschodniej, a także budowaniu tzw. dyplomacji obywatelskiej. Według Jamesa Huanga (黃志芳), szefa biura New Southbound Policy, polityka ta skupia się obecnie na kultywowaniu talentów i wymianie przemysłowej, handlowej, kulturalnej, edukacyjnej i turystycznej⁹. Ważne miejsce zajmuje w niej wymiana studencka oraz zachęcenie talentów z krajów ASEAN do podjęcia studiów na tajwańskich uniwersytetach. Wydaje się, że postawione przed nią cele dobrze korespondują ze specyficznymi potrzebami rozwoju gospodarczego Tajwanu. Jednak aby odnieść sukces, musi ona przy tym w większym stopniu bazować na równości i wzajemnych korzyściach. Najważniejszym zadaniem stojącym przed Tajwanem jest w tym kontekście stworzenie koherentnego systemu nauki lokalnych języków, historii i kultur Azji Południowo-Wschodniej¹⁰. Aktywny gospodarczo Tajwan ma większe szanse na utrzymanie niezależnego bytu na własnych warunkach. Stąd też rozwijanie relacji między Tajwanem a krajami regionu poprzez skuteczne promowanie relacji gospodarczych, wymiany kulturalnej i akademickiej, a także wysyłanie doradców w zakresie rolnictwa ma w kontekście polityki zagranicznej Tajwanu charakter kluczowy. „Nowa polityka skierowana na południe” jest traktowana w sposób priorytetowy, o czym może świadczyć choćby to, że biuro projektu zostało utworzone w kancelarii prezydent Tsai Ing-wen, a nie przy ministerstwie spraw zagranicznych¹¹. Jednym z głównych haseł Nowej Polityki Południowej jest „Różnorodność, inkluzywność kulturowa, kontynuowanie polityki południowej” (多元, 文化萬花筒, 續航新南向, *Duōyuán, wénhuà wànhuātǒng, xùháng xīn nán xiàng*)¹². W tym miejscu należałoby bliżej przyjrzeć się, jak te wzniosłe idee są wprowadzane w życie na przykładzie społeczności tajwańskich imigrantów z Azji Południowo-Wschodniej.

⁷ *New Southbound Policy*, Executive Yuan, 4 VII 2019, [online:] <https://english.ey.gov.tw/News3/9E5540D592A5FECDD/2ec7ef98-ec74-47af-85f2-9624486adf49>, 22 V 2023.

⁸ *Xīn nán xiàng zhèngcè*, Xíngzhèng Yuàn, [online:] <https://www.ey.gov.tw/achievement/4FA9200AE4958785>, 24 IV 2023.

⁹ *Taiwan Needs to Catch up in ASEAN: Southbound Policy Office Chief*, Focus Taiwan, 17 V 2016, [online:] <http://focustaiwan.tw/news/aip/201605170011.aspx>, 24 IV 2023.

¹⁰ Chao En-chieh, *Learn Language and Culture Before Going South*, „Taiwan Brain Trust Newsletter” 2016, no. 47, s. 8-9.

¹¹ Lan Pen-chia, *From Reproductive Assimilation to Neoliberal Multiculturalism: Framing and Regulating Immigrant Mothers and Children in Taiwan*, „Journal of Intercultural Studies” 2019, vol. 40, no. 3, s. 326.

¹² *Cultural Exchanges Under the New Southbound Policy*, Ministry of Culture of Taiwan, [on-line:] <https://nsp.moc.gov.tw/home/en-us/Introduction>, 21 V 2023.

IMIGRANCI Z AZJI POŁUDNIOWO-WSCHODNIEJ NA TAJWANIE

Istotnym aspektem wzajemnych relacji Tajwanu z regionem jest rosnąca od lat 80. ubiegłego stulecia liczba imigrantów stałych i zarobkowych oraz studentów z krajów ASEAN, dla których *Ilha Formosa* stała się miejscem docelowym. Pojawienie się na wyspie dużej liczby imigrantów ekonomicznych z Azji Południowo-Wschodniej od samego początku wywołało gorącą debatę polityczną i publiczną na Tajwanie, który ma społeczeństwo stosunkowo jednorodne etnicznie. Należy przy tym podkreślić, że lata 80. XX wieku to szczególnie moment w historii wyspy, kiedy to dzięki licznym reformom oraz inwestycjom w system edukacji miał miejsce spektakularny *boom* gospodarczy, a warunki życia uległy znacznej poprawie. Tajwan został wówczas zaliczony do grona tzw. azjatyckich tygrysów¹³. W ówczesnych realiach pracochłonne gałęzie przemysłu, które wspierały tajwański rozwój gospodarczy, potrzebowały dużego napływu nisko opłacanej siły roboczej. Zagraniczni pracownicy po raz pierwszy mogli legalnie szukać zatrudnienia na wyspie w 1990 roku, jednakże dopiero ustawa z 1992 roku zalegalizowała ich prawny status i wprowadziła odgórnie ustanowione kwoty rządowe¹⁴. Ustawa ta została przyjęta jako odpowiedź na postępujący spadek urodzeń, gentryfikację społeczeństwa, a także rosnący wskaźnik skolaryzacji. Tajwańscy absolwenci uniwersytetów szukali zatrudnienia w mniej pracochłonnych gałęziach gospodarki, które nie kojarzyły się im z tzw. 3D, czyli *dirty, difficult and dangerous* (brudne, trudne i niebezpieczne)¹⁵. W konsekwencji szybko kurczyła się lokalna baza siły roboczej niezbędnej do dalszego rozwoju tajwańskiego przemysłu. Napływ imigrantów z Azji Południowo-Wschodniej stał się w tym kontekście ważną częścią polityki wewnętrznej Tajwanu. Doprowadzili oni również do radykalnych zmian tajwańskiej rzeczywistości społecznej, sprawiając, że na przestrzeni dekad stała się ona bardziej wielokulturowa. Jak stwierdził Tsay Ching-lung, odnosząc się do lawinowego wzrostu liczby imigrantów na świecie w ostatnich dziesięcioleciach: *„Duży rozmiar migracji międzynarodowej zapewnił różne możliwości rozwoju zarówno dla krajów źródłowych, jak i przyjmujących. Przyniósł przy tym nowe wyzwania dla wszystkich narodów zaangażowanych w ten proces”*¹⁶. To właśnie temu aspektowi relacji między Tajwanem a Azją Południowo-Wschodnią poświęcony został niniejszy artykuł.

Jak zauważył Soong Jenn-jaw, na przestrzeni dekad *tajwańska polityka imigracyjna łączyła liberalizm z realizmem, ale obecnie rosnąca świadomość obywateli w odniesieniu do ideałów demokratycznych sprawiła, że model tajwańskiej polityki imigracyjnej stopniowo przesuwa się w kierunku liberalizmu. Zwraca on szczególną uwagę na rozwój gospodarczy, kapitał ludzki, strukturę demograficzną oraz postulaty społeczeństwa*

¹³ P. Morris, *Asia's Four Little Tigers: A Comparison of the Role of Education in Their Development*, „Comparative Education” 1996, vol. 32, no. 1, s. 96.

¹⁴ J.F. Copper, *Taiwan: Nation-State or Province?*, Boulder 2013, s. 169.

¹⁵ *Southeast Asian Migrant Workers in Taiwan*, One-Forty, [online:] <https://one-forty.org/tw/blog/southeast-asian-migrants-in-taiwan>, 4 V 2023.

¹⁶ Tsay Ching-lung, *Migration Between Southeast Asia and Taiwan: Trends, Characteristics and Implications*, „Journal of ASEAN Studies” 2015, vol. 3, no. 2, s. 68.

*obywatelskiego*¹⁷. Faktycznie jednak zarówno polityka imigracyjna Tajwanu, jak i wydawane na jej użytek przepisy mają na celu przede wszystkim przeciwdziałać osiedleniu się na stałe pracowników-imigrantów na wyspie. W konsekwencji wiele osób przybyłych z Azji Południowo-Wschodniej mimo tego, że od lat żyje i pracuje na Tajwanie, zmuszonych jest przebywać w tym kraju nielegalnie. Jak można zauważyć, rząd tajwański, *mimo że przedstawia się jako postępową liberalną demokracja, w przypadku polityki dotyczącej imigracji pozostaje nieoliberalny*¹⁸.

IMIGRANCI Z AZJI POŁUDNIOWO-WSCHODNIEJ W ŚWIETLE DANYCH STATYSTYCZNYCH

Zgodnie z oficjalnymi danymi rządu Republiki Chińskiej na Tajwanie z czerwca 2022 roku, imigranci stanowią obecnie 2,5% populacji tego państwa, zrównując się tym samym z liczbą ludności rdzennej na wyspie¹⁹. Przybyli z Azji Południowo-Wschodniej zamieszkują głównie obszary pięciu tajwańskich aglomeracji: Taoyuan (113 247 osób), Taichung (100 552), New Taipei City (87 947), Tainan (58 115) i Kaohsiung (58 104)²⁰. Na potrzeby poniższej analizy można ich podzielić na pięć grup: nielegalnych pracowników, pracowników fizycznych kontraktowych, imigrantów będących małżonkami Tajwańczyków oraz studentów i wysoko wykwalifikowanych specjalistów. Od lat 80. XX wieku ich wspólny wysiłek pomaga utrzymać tajwańską gospodarkę. Imigranci z Azji Południowo-Wschodniej są na Tajwanie głównym źródłem taniej siły roboczej, pozwalając większości tajwańskiej populacji skupić się na rozwoju innych, bardziej wyspecjalizowanych gałęzi przemysłu. Jednocześnie z uwagi na swoją liczebność, ludzie ci poza istotnym wkładem ekonomicznym przyczyniają się do zróżnicowania rzeczywistości kulturowej wyspy. Ich obecność jest też okazją do wzmocnienia osobistych powiązań między Azją Południowo-Wschodnią a Tajwanem. Faktycznie jednak interakcje imigrantów z Tajwańczykami są dość ograniczone, sprawiając, że mimo swojej liczebności, ci pierwsi często pozostają niewidzialną i nieznaną grupą obcych. Podkreśla się, że *argumenty kulturowe zwykle koncentrują się na tym, czy dana grupa imigrantów wyznaje podobne wartości do ludności tubylczej, a dla tych, którzy zamierzają osiedlić się na stałe, czy grupa może lub zamierza zasymilować się z normami tajwańskimi*²¹. Głównym problemem we

¹⁷ Jent An-lin, Soong Jen-jaw, A. Papadimos, *Encouraging, Restricting, or Preventing: Alternative Models of Immigration Policy Making in Taiwan*, „Malaysian Journal of History, Politics & Strategy” 2012, vol. 39. no. 2, s. 163.

¹⁸ T.S. Rich i in., *All Are Not Equal: Taiwanese Public Opinion on Southeast Asian Immigration*, „International Journal of Taiwan Studies” 2023, vol. 6, no. 1, s. 61.

¹⁹ *People-Fact Focus*, Government Portal of the Republic of China (Taiwan), [online:] https://www.taiwan.gov.tw/content_2.php, 15 IV 2023.

²⁰ *Foreign Workers in Productive Industries and Social Welfare by Area and Industry*, Ministry of Labor, Republic Of China (Taiwan), [online:] <https://statdb.mol.gov.tw/html/year/year10/d12070.htm>, 20 IV 2023.

²¹ T.S. Rich i in., *All Are Not Equal...*, s. 66.

wzajemnych relacjach jest bariera językowa. Podczas gdy imigranci żyjący na Tajwanie często zmuszeni są do przyswojenia sobie przynajmniej w stopniu rudymenarnym języka mandaryńskiego, a czasem również dodatkowo dialektów *hokkien* czy *hakka*, to w przypadku Tajwańczyków niewielu wyraża chęć nauki języków wywodzących się z Azji Południowo-Wschodniej. W 2016 roku badania przeprowadzone przez King Car Cultural and Educational Foundation na Tajwanie wykazały, że tylko 2,4% ankietowanych uczniów gimnazjów, szkół wyższych i studentów wykazało zainteresowanie tym tematem²². Mimo nakładów finansowych rządu tajwańskiego na promocję nauki wspomnianych języków, trend ten utrzymuje się. Bezpośrednim następstwem takiego stanu rzeczy jest sytuacja, w której chociaż większość lokalnych samorządów założyła Centrum Doradztwa i Usług dla Pracowników Zagranicznych, tylko kilka z nich dysponuje wystarczającą liczbą pracowników z umiejętnościami językowymi niezbędnymi do komunikowania się z migrantami²³.

Pośród przebywających na Tajwanie imigrantów, których liczba w 2022 roku wynosiła 562 tys. osób, dominującą grupą byli przybysze z Azji Południowo-Wschodniej, a następnie z terenu Chińskiej Republiki Ludowej (łącznie z Hongkongiem i Makao); w tym gronie liczba kobiet wzrosła o 78% w ciągu ostatnich dziesięciu lat²⁴. Oznacza to, że obecnie mniej więcej jedna na 33 osoby w Tajwanie jest imigrantem. Warto podkreślić, że zgodnie z danymi statystycznymi kobiety górują liczebnie nad mężczyznami (odpowiednio: 366 657 kobiet w stosunku do 186 071 mężczyzn)²⁵. Ma to związek z charakterystycznym dla regionu Azji Południowo-Wschodniej trendem migracyjnym, zgodnie z którym blisko 50% imigrantów stanowią kobiety, co wyraźnie przekracza światową średnią²⁶. Kwestia ta wiąże się bezpośrednio z szeroko komentowanym zjawiskiem małżeństw mieszanych zawieranych przez Tajwańczyków z kobietami pochodzącymi z Azji Południowo-Wschodniej.

MAŁŻEŃSTWA MIESZANE NA TAJWANIE

Na przestrzeni dwóch ostatnich dekad ponad pół miliona imigrantów przybyło na Tajwan poprzez małżeństwo. Były to głównie kobiety z Azji Południowo-Wschodniej i Chin kontynentalnych²⁷. Ich małżeństwa z Tajwańczykami mogą być traktowane jako

²² *Little Interest in Learning Southeast Asian Languages*, „Taipei Times” 2016, 13 XII, [online:] <https://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2016/12/13/2003661127>, 30 VII 2023.

²³ Lan Pei-chia, *Political and Social Geography of Marginal Insiders: Migrant Domestic Workers in Taiwan*, „Asian and Pacific Migration Journal” 2003, vol. 12, no. 1-2, s. 120.

²⁴ *Population and Housing Census, Statistical Analysis*, National Statistics, Republic of China (Taiwan), [online:] <https://eng.stat.gov.tw/News.aspx?n=2400&sms=11716>, 15 IV 2023.

²⁵ *Tamże*.

²⁶ *Regional Data Overview Migration Data in South-Eastern Asia*, Migration Data Portal, [online:] <https://www.migrationdataportal.org/regional-data-overview/south-eastern-asia>, 5 IV 2023.

²⁷ *Statistics on Foreign and Mainland Spouses 1987-2017*, Ministry of the Interior, Republic of China (Taiwan), [online:] <http://www.ris.gov.tw/346>, 26 XII 2017.

podręcznikowe wręcz przykłady hipergamii. Wśród obywaterek państw Azji Południowo-Wschodniej najliczniejszą grupą były Wietnamki, traktowane jako najbardziej kulturowo bliskie Tajwańczykom, na co wpływ ma tutaj szczególna rola współdzielonej przez te kraje ideologii konfucjanizmu jasno rozgraniczającego role oraz obowiązki kobiet i mężczyzn w społeczeństwie. Podkreśla się jednocześnie, że przybywające na Tajwan wietnamskie kobiety *są bardzo młode i w większości pochodzą z obszarów wiejskich oraz mają niski poziom wykształcenia. Istnieją przy tym różnice wiekowe między partnerami małżeńskimi, a także różnice językowe*²⁸. Dominacja Wietnamek w małżeństwach mieszanych na Tajwanie była również następstwem dramatycznej historii tego kraju, czyli między innymi wyniszczającej długoletniej wojny ze Stanami Zjednoczonymi. W jej skutku, z uwagi na wysoką śmiertelność mężczyzn w czasie zbrojnego konfliktu, młode kobiety były zmuszone szukać potencjalnych partnerów w innych krajach. Współcześnie młode Wietnamki jeszcze przed przybyciem na Tajwan przechodzą specjalne szkolenia z zakresu wykonywania prac domowych, przygotowywania tajwańskich potraw oraz uczą się języka mandaryńskiego w specjalnych szkołach działających przy agencjach zajmujących się pośrednictwem małżeńskim z Tajwanem²⁹. Wszystko to odbywa się po to, by stanąć naprzeciw wymaganiom ich przyszłych tajwańskich małżonków.

W przypadku małżeństw mieszanych najbardziej preferowaną grupą są kobiety wywodzące się z Chińczyków zamorskich (华侨), stanowiących 4,82% (25,26 mln) całości populacji regionu Azji Południowo-Wschodniej³⁰. Pojawienie się dużej liczby kobiet pochodzących z krajów ASEAN, które wchodziły w związki małżeńskie z Tajwańczykami do dziś budzi ambiwalentne reakcje w tajwańskim społeczeństwie. Chociaż imigrantki i ich dzieci pomagają Tajwanowi z problemem niskiego przyrostu naturalnego, to jednak państwo i społeczeństwo traktowało je również jako potencjalne zagrożenie dla jakości populacji, ponieważ podejrzewa się, że kobiety te *są nieudolnymi matkami i niegodnymi obywatelkami*³¹. Szczęśliwie to podejście uległo zmianie, podobnie jak miało to miejsce w przypadku języka używanego w prasie i oficjalnych dokumentach rządowych w odniesieniu do tej grupy tajwańskiego społeczeństwa. Przykładowo powszechny w latach 90. ubiegłego wieku termin „zagraniczne panny młode” (外籍新娘), sugerujący bezpośrednio odmiennosć etniczną i czysto biznesowy charakter zawartego małżeństwa, został wraz z początkiem XXI stulecia zastąpiony określeniami o charakterze inkluzywnym, takimi jak „nowi imigranci” (新移民) czy „nowi mieszkańcy” (新住民)³².

²⁸ Xoan Nguyen, Xuyen Tran, *Vietnamese-Taiwanese Marriages*, [w:] *Asian Cross-Border Marriage Migration Demographic Patterns and Social Issues*, red. Yang Wen-shan, Lu Chia-wen M., Amsterdam 2010, s. 157.

²⁹ Lin Chun-yu, *International Marriage Matchmaking Agencies and Women's Premarital Preparation in a Taiwanese Context*, [w:] *Migration in East and Southeast Asia*, red. S.C.Y. Ku, K. Kironka, Singapore 2017, s. 273.

³⁰ Wang Shu-fang i in., *The Key Driving Forces for Geo-Economic Relationships Between China and ASEAN Countries*, „Sustainability” 2017, vol. 9, no. 2363, s. 7.

³¹ Lan Pei-chia, *From Reproductive Assimilation...*, s. 318.

³² *Tamże*.

ROBOTNICY NAJEMNI, NIELEGALNI IMIGRANCI A SPOŁECZEŃSTWO TAJWAŃSKIE

Oprócz wymienionych powyżej legalnych imigrantów, na wyspie znajduje się również bliżej nieznaną liczbą osób podejmujących pracę zarobkową niezgodnie z prawem. Ich trudne losy zostały przedstawione w przejmującym dokumencie z 2016 roku o tytule 再見, 可愛陌生人 (*Zàijiàn, kě'ài de mòshēng rén*) przez tajwańską reżyserkę pochodzenia wietnamskiego Nguyen Kim-hong³³. W kwietniu 2023 roku nielegalna próba przedostania się na wyspę łodzią wynajętą na terenie chińskiej prowincji Fujian, podjęta przez grupę Wietnamczyków, zakończyła się tragedią i śmiercią dwunastu osób³⁴. Świadczy to z jednej strony o skali problemu, a z drugiej o desperacji imigrantów z Azji Południowo-Wschodniej, którzy za wszelką cenę starają się dotrzeć na Tajwan, wabieni nadzieją wysokich zarobków i poprawy swojego losu. Przypadek ten nie należy do odosobnionych. Warto wspomnieć o wydarzeniu z 2018 roku, kiedy z turystycznej grupy składającej się z wietnamskich obywateli 152 ze 153 uczestników zorganizowanej wycieczki „zaginęło” wkrótce po przybyciu do Kaohsiung³⁵. Zszokowało to tajwańską opinię publiczną, jednocześnie umacniając dominujące w społeczeństwie negatywne stereotypy dotyczące przybywających na wyspę imigrantów zarobkowych z Azji Południowo-Wschodniej. Należy jednak podkreślić, że tajwańskie media odwrotnie niż ma to miejsce w Stanach Zjednoczonych, mających tendencję do traktowania imigracji jako zagrożenia, przedstawiają problem jako zagadnienie z zakresu integracji kulturowej, tworząc *bardziej humanistyczny obraz i doceniając wartość imigrantów poprzez ich wkład, podkreślając jednocześnie wsparcie rządu, co sugeruje, że sukces imigrantów jest możliwy tylko dzięki pomocy państwa*³⁶. Chociaż społeczeństwo tajwańskie nadal wykazuje się dyskryminacją, to warunki pracy na wyspie są stosunkowo lepsze niż w innych krajach Azji. Mimo to w niektórych gałęziach tajwańskiego przemysłu sytuacja imigrantów nadal pozostaje dramatyczna. Przykładowo dominują oni w tajwańskim przemyśle rybołówczym, który nie cieszy się dobrą opinią. Dobrze udokumentowane przypadki łamania praw pracowniczych oraz praw człowieka na tajwańskich statkach sprawiły, że tajwańskie owoce morza w ostatnich latach uznano za produkt pracy przymusowej i współczesnego niewolnictwa. W efekcie zostały one umieszczone na liście produktów wytworzonych w wyniku pracy przymusowej przez amerykański Departament Pracy oraz opatrzone żółtą kartką przez Unię Europejską³⁷.

³³ Chińskie imię: 蔡崇隆 (Càichónglóng).

³⁴ A. Hsueh, J. Chater, *12 Vietnamese Migrants Found off Taiwan's Southern Coast*, Taiwan Plus, 4 V 2023, [online:] <https://www.taiwanplus.com/taiwan-news/human-rights/230405003/12-vietnamese-migrants-found-off-taiwans-southern-coast>, 5 IV 2023.

³⁵ S. Shan, *Ministry Given One Week to Report on Missing Tourists*, [online:] <https://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2018/12/28/2003706913>, 28 XII 2018.

³⁶ Liu Shan-jan S., *Framing Immigration: A Content Analysis of Newspapers in Hong Kong, Taiwan, the United Kingdom, and the United States*, „Politics, Groups, and Identities” 2021, vol. 9, no. 4, s. 2.

³⁷ B. Hioe, *Deaths at Sea Point to Brutality of Migrant Worker Deportation Policies*, „New Bloom Magazine” 2023, 28 IV, [online:] <https://newbloommag.net/2023/04/28/migrant-worker-deaths-shipwreck>, 28 IV 2023.

Azja Południowo-Wschodnia na przestrzeni swojej długiej i burzliwej historii stanowiła region ogromnych przemieszczeń ludności, stając się w XX i z początkiem XXI wieku jednym z kluczowych centrów pochodzenia migrantów zarobkowych na świecie³⁸. W przypadku Tajwanu w czerwcu 2022 roku procent rezydentów zagranicznych zatrudnionych głównie w sektorach usług i przemysłowym wynosił odpowiednio 49,5% i 48,4%³⁹. Dane statystyczne pochodzące z tajwańskiego ministerstwa pracy wskazywały, że z końcem 2022 roku w sektorze przemysłowym przeważali Wietnamczycy, podczas gdy wśród pracowników opieki społecznej – Indonezyjczycy⁴⁰. To właśnie ta ostatnia grupa narodowościowa jest obecnie najliczniejsza na Tajwanie, wyprzedzając na przestrzeni ostatnich lat Wietnamczyków, którzy tradycyjnie stanowili największą liczebnie grupę imigrantów na wyspie spośród państw należących do ASEAN. Indonezyjczycy z uwagi na to, że są wyznawcami islamu i pochodzą z uboższego kraju, są najbardziej wyobcowaną społecznością spośród przybywających z Azji Południowo-Wschodniej imigrantów⁴¹.

W tajwańskim społeczeństwie wciąż funkcjonują liczne negatywne stereotypy dotyczące obywateli państw Azji Południowo-Wschodniej. Mimo upływu dekad, odkąd na wyspę przybyła pierwsza grupa ekonomicznych imigrantów z tego regionu, a także wysiłków rządowych mających na celu wykorzenie tych szkodliwych przekonań, nadal odgrywają one istotną rolę w debacie publicznej. Wydaje się, że w dużej mierze odpowiedzialne są za to tajwańskie agencje pośrednictwa pracy zajmujące się werbowaniem i zatrudnianiem pracowników najemnych z ASEAN na potrzeby tajwańskich pracodawców. Przedsiębiorstwa te bezrefleksyjnie manewrują krzywdzącymi oraz w dużej mierze nieprawdziwymi kulturowymi i etnicznymi stereotypami na użytek własnych biznesów, tworząc monolityczne wizje poszczególnych nacji. Przykładowo, wśród tajwańskich pracodawców istotne znaczenie ma powszechne mniemanie, że pracownicy z Filipin są *inteligentne, ale niesforne*, podczas gdy Indonezyjki *głupie, ale posłuszne*⁴². Jak zauważa Lan Pei-chia: *Przeglądając kilka stron internetowych agencji pośrednictwa pracy na Tajwanie, odkryłam, że Filipinki są zwykle przedstawiane jako „optymistyczne z natury, romantyczne, autonomiczne” i „towarzyskie, indywidualistyczne, opiniotwórcze, inteligentne, trudne do zarządzania”. Natomiast Indonezyjczycy opisywani są jako „posłuszni, z urodzenia pracowici i oszczędni” lub „stabilni emocjonalnie, żyjący prostym życiem, bez potrzeby dni wolnych”*⁴³. To etniczne pozycjonowanie pracowników ma charakter rasistowski i krzywdzący, niosąc za sobą liczne negatywne konsekwencje. Warto zauważyć, że kapitalistyczne utowarowienie siły roboczej powoduje, że w bardzo

³⁸ *Regional Data Overview Migration Data in South-Eastern Asia*, Migration Data Portal, [online:] <https://www.migrationdataportal.org/regional-data-overview/south-eastern-asia>, 5 IV 2023.

³⁹ *Foreign Workers in Productive Industries and Social Welfare by Nationality*, Ministry of Labor, Republic Of China (Taiwan), [online:] <https://statdb.mol.gov.tw/html/mon/c12030.htm.a>, 20 IV 2023.

⁴⁰ *Tamże*.

⁴¹ *Yinni xin zhumin Taiwan zui mosheng de xin jiaren*, „Tiānxià zázhi” 2012, 13 XI, [online:] <https://www.cw.com.tw/article/5044837>, 30 VII 2023.

⁴² Lan Pei-chia, *Political and Social Geography...*, s. 110.

⁴³ *Tamże*, s. 111.

podobny sposób przedstawiani są pracownicy z wymienionych wcześniej państw przez agencje pośrednictwa pracy również w Polsce⁴⁴.

Ostatnie badania dotyczące nastawienia tajwańskiego społeczeństwa wykazały, że Tajwańczycy jako naród, mimo postępowych osiągnięć w zakresie praw człowieka w krajach Azji, prezentują wyraźne uprzedzenia wobec imigrantów z obszaru Azji Południowo-Wschodniej⁴⁵. Wysiłki tajwańskiego rządu powinny skupić się na rozwijaniu programów społecznych oraz edukacyjnych służących przewyciężeniu takich uprzedzeń. Jest to konieczne, zwłaszcza z uwagi na problem gentryfikacji tajwańskiego społeczeństwa i ujemny przyrost naturalny. Opiekunki z Filipin czy Indonezji stanowią podstawę tajwańskiego systemu opieki społecznej nad osobami starszymi. Dobrym przykładem jest zmieniające się na przestrzeni lat prawodawstwo dotyczące zatrudniania ich. Początkowo *niewykwalifikowani pracownicy zarobkowi mogli pozostać tylko przez trzy lata, ale limit ten został złagodzony do sześciu, dziewięciu i dwunastu lat, odpowiednio w 2000, 2007 i 2012 roku. Oznacza to, że tak zwana „krótkoterminowa, tymczasowa” migracja stała się w rzeczywistości długoterminowa i stała*⁴⁶.

BIRMAŃSCY CHIŃCZYCY ZAMORSKY NA TAJWANIE

Wyjątkowo interesująca w kontekście podjętego w niniejszym artykule zagadnienia imigracji południowo-wschodnich Azjatów na Tajwan jest licząca około 40 tys. osób społeczność birmańskich Chińczyków. Zamieszkuje ona dzielnicę Tajpej o nazwie Jhong he (中和) i uważana jest za największą birmańską społeczność Chińczyków zamorskich poza Birmą⁴⁷. Jako grupa odróżniają się oni od rdzennych Tajwańczyków, określając się jako Chińczycy zamorscy powracający z Mjanmy. Diaspora chińska w Azji Południowo-Wschodniej zapewnia od dekad kulturowe „spoiwo” dla podtrzymywania organizacyjnie i przestrzennie zintegrowanej działalności gospodarczej w regionie przez Tajwan. Należy jednak pamiętać, że chociaż większość Chińczyków zarówno w Azji Południowo-Wschodniej, jak i na Tajwanie pochodziła z południowo-wschodniego wybrzeża Chin, istnieją pewne znaczące różnice kulturowe w tajwańskich i sino-birmańskich stylach negocjacji biznesowych, które są ściśle powiązane z odmiennymi doświadczeniami historycznymi⁴⁸. Po II wojnie światowej, gdy kraje Azji Południowo-Wschodniej uzyskały niepodległość, na społeczności chińskie w regionie patrzono z podejrzliwością i zazdrością oraz były one przedmiotem opresyjnego opodatkowania

⁴⁴ *Pracownicy z Indonezji, Filipin i krajów Azji w Polsce*, Jobspol. Agencja zatrudnienia i pracy tymczasowej Żory, [online:] <https://www.jobspol.com/pracownicy-indonezja-filipiny.html>, 1 V 2023.

⁴⁵ T.S. Rich, *All Are Not Equal...*, s. 62.

⁴⁶ Wang Hong-zen, *The Care Deficit and Migrant Workers in Taiwan*, „Journal of Intimate and Public Spheres” 2013, vol. 2, no. 1, s. 28.

⁴⁷ Lu Hsin-chun Tasaw, *Festivalizing Thingyan, Negotiating Ethnicity: Burmese Chinese Immigrants in Taiwan*, „Journal of Burma Studies” 2008, vol. 12, s. 30.

⁴⁸ Więcej zob. Chang Lieh-ching, *Subcultural Differences in Taiwanese and Burmese Chinese Business Negotiation Styles*, „Social Behavior and Personality” 2012, vol. 40, no. 7.

i dyskryminacji. Czasem ta wrogość w stosunku do Chińczyków zamorskich przybierała formę masakry, jak miało to miejsce w Indonezji w 1965 roku po przewrocie wojskowym generała Ahmeda Suharto⁴⁹. W wyniku dramatycznych wydarzeń po zakończeniu II wojny światowej diaspora chińska zwracała się w sposób naturalny do Chin lub Tajwanu z prośbą o ochronę i opiekę. Należy przyznać, że obecnie poprzez działalność kulturalną i gospodarczą tzw. polityka Qiaowu (僑務政策) stała się jednym z narzędzi polityki państwowej zarówno Chińskiej Republiki Ludowej, jak i Republiki Chińskiej na Tajwanie⁵⁰. Jej głównym celem jest kultywowanie, wywieranie wpływu i zarządzanie etnicznymi Chińczykami w ramach globalnego ponadnarodowego projektu uzyskania politycznego i gospodarczego poparcia. Tajwan już od połowy lat 50. XX wieku poważnie traktował Chińczyków z zagranicy jako potencjalne źródło politycznego wsparcia. Odnosił przy tym liczne korzyści z dostępu do regionalnej sieci chińskiej diaspory, przede wszystkim pod względem ekonomicznym. Chińska kultura biznesowa, której kluczowymi cechami są biznes rodzinny i tworzenie sieci *guanxi* (關係), okazała się bardzo użyteczna, ponieważ więzi te umożliwiały przekraczanie granic narodowych i łączenie ludzi biznesu w różnych miejscach. Yeung Wai-chung H. interpretuje „chiński kapitalizm” jako formę organizacji zakorzenionej w wartościach kulturowych chińskiego społeczeństwa, ale która ewoluowała i dostosowała się do kontekstu Azji Południowo-Wschodniej⁵¹. Francis Fukuyama twierdził, że *konfucjańska edukacja moralna* stawia rodzinę ponad wszystkimi innymi więziami społecznymi, stąd też w *społeczeństwach o niskim poziomie zaufania*, takich jak Chińczycy, internalizacja wspomnianych zasad etycznych zastępuje prawo jako podstawa ładu społecznego⁵².

Pierwsza fala imigrantów z Mjanmy przybyła na Tajwan w wyniku inicjatywy ONZ na rzecz pojednania. Była to grupa 10 tys. żołnierzy, którzy służyli w chińskich oddziałach Guomindangu (GMD) w Birnie podczas II wojny światowej i pozostali tam po wojnie. Zostali zmuszeni do opuszczenia Birmy i przeniesienia się na Tajwan w latach 1953-1954⁵³. Rząd GMD na Tajwanie osiedlił ich w nowo wybudowanych domach weteranów na obszarze zwanym Nową Wioską Lojalności (忠貞新村, Zhōngzhēn xīncūn), symbolizującym lojalność byłych żołnierzy wobec partii w czasie wojny⁵⁴. Druga fala imigracji z Birmy na Tajwan rozpoczęła się pod koniec lat 60. W tym czasie przywódcą Birmy był generał Ne Win, który rządził w sposób dyktatorski w latach 1962-1988. Jego socjalistyczna polityka, w myśl nacjonalizacji wszystkich głównych gałęzi przemysłu, dotknęła wielu przemysłowców i przedsiębiorców, zwłaszcza

⁴⁹ A. Vickers, *History of Modern Indonesia*, New York 2005, s. 158.

⁵⁰ Lien Pei-te, D.P. Chen, *The Evolution of Taiwan's Policies Toward the Political Participation of Citizens Abroad in Homeland Governance*, [w:] *Routledge Handbook of the Chinese Diaspora*, red. Tan Chee-beng, London 2013, s. 56.

⁵¹ Yeung Wai-chung H., *Chinese Capitalism in a Global Era. Towards Hybrid Capitalism*, New York 2004, s. 1.

⁵² F. Fukuyama, *Trust: The Social Virtue and the Creation of Prosperity*, New York 1995, s. 56, 84.

⁵³ V.S. Kaufman, *Trouble in the Golden Triangle: The United States, Taiwan and the 93rd Nationalist Division*. „The China Quarterly” 2001, no. 166, s. 448.

⁵⁴ Lu Hsin-chun Tasaw, *Festivalizing Thingyan...*, s. 38.

zamorskich Chińczyków niemających pełnego obywatelstwa. Ne Win zabraniał im posiadania ziemi, wysyłania przekazów pieniężnych, uzyskiwania zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej i zajmowania się medycyną⁵⁵. Konsekwencją takich zasad był masowy *exodus* birmańskich Chińczyków do innych krajów – około 100 tys. z nich opuściło Birnę. Wśród tych, którzy zdecydowali się wyemigrować na Tajwan, największą grupę stanowili Chińczycy z Dolnej Birmy (tj. Hokkieńczycy, Kantończycy i Hakka). Większość kształciła się w chińskich szkołach w Rangunie i była lojalnymi sympatykami GMD. Chęć zachowania chińskiej tożsamości skłoniła ich do przeniesienia się na Tajwan już w latach 70. XX wieku. Tajwan postrzegano wówczas jako bastion tradycyjnej kultury i dlatego był on bardziej atrakcyjny dla większości birmańskich Chińczyków niż komunistyczny kontynent⁵⁶. Trzecia duża migracja z Birmy była spowodowana stłumieniem przez birmańską juntę prodemokratycznych demonstrantów podczas ruchu studenckiego w 1988 roku. Tamtejszym Chińczykom Tajwan kojarzył się z odnoszącym sukcesy, samorządnym, demokratycznym terytorium, w przeciwieństwie do nieskutecznej i brutalnej birmańskiej dyktatury wojskowej⁵⁷. Chińczycy zamorscy na Tajwanie określane są jako 归侨, *guī qiáo*, czyli etniczni Chińczycy powracający z zagranicy⁵⁸. Tajwańczycy traktują ich jako gorszych społecznie, kulturowo i finansowo. Większość birmańskich Chińczyków, zwłaszcza nowo przybyłych, zarabia na życie, pracując jako niewykwalifikowani robotnicy ze względu na stosunkowo słabą znajomość standardowego języka mandaryńskiego. Uważani są za obcych o niskim statusie, tak samo jak pracownicy tymczasowi z innych krajów Azji Południowo-Wschodniej. Reagują, pielęgnując swoją subetniczność w zlokalizowanej niedaleko stolicy Tajwanu Tajpej enklawie określanej jako Mała Birma, dobrowolnie zachowując dystans od tajwańskiego społeczeństwa i utrzymując własną wewnętrzną sieć społecznych kontaktów⁵⁹.

Należy podkreślić, że znaczenie nowego miejsca, zdefiniowanego przez imigranczką społeczność etniczną, jest w dużej mierze kształtowane przez codzienne interakcje z miejscową ludnością. Tożsamość jest tworzona, kwestionowana i kształtowana na nowo zawsze w relacji z innymi. Chociaż imigranci z Azji Południowo-Wschodniej stopniowo zdobywają swoje miejsce w tajwańskim społeczeństwie i zaczynają być postrzegani jako wzorcowe modele integracji⁶⁰, to jednak wciąż potrzebują oni więcej zrozumienia i szacunku, aby pozbyć się wszystkich błędnych wyobrażeń i stereotypów

⁵⁵ Myoe Maung Aung, *In the Name of Pauk-Phaw*, Singapore 2011, s. 59.

⁵⁶ Lu Hsin-chun Tasaw, *Festivalizing Thingyan...*, s. 39.

⁵⁷ Wywiad autora artykułu z Lu Hsin-chun Tasaw, antropolog z Academia Sinica, 24 V 2023.

⁵⁸ C. Ford, *Guiqiao (Returned Overseas Chinese) Identity in PRC*, „Journal of Chinese Overseas” 2013, no. 10, s. 242.

⁵⁹ Su Liying, *Míng gè lǎbā! Huá xīn jiē ràng nǐ yī miǎo dào miǎndiàn*, „Táiwān guānghuá zázhi” 2021, 7 VII, [online:] <https://www.taiwan-panorama.com/Articles/Details?Guid=f448abd5-0180-43e0-b1d7-24aa88c1faec&langId=1&CatId=7>, 7 V 2023.

⁶⁰ *The New Arrivals: Southeast Asian Immigrants and Migrant Workers in Taiwan*, New Southbound Policy Portal, Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan), 6 VII 2017, [online:] <https://nspp.mofa.gov.tw/nspp/news.php?post=117968&cunit=410>, 16 VII 2017.

na swój temat. Kluczową kwestią jest również ich obecność w przestrzeni medialnej i publicznej. Mimo wspomnianych wcześniej zmian dotyczących tajwańskiej percepcji imigrantów z Azji Południowo-Wschodniej, wciąż wydaje się zasadnym stwierdzenie, że *lokalni Tajwańczycy stopniowo zaakceptowali obecność migrantów ekonomicznych, dopóki pozostają oni marginalni przestrzennie i społecznie. [...] Są widziani publicznie, ale tylko w zakątkach mniej widocznych dla Tajwańczyków*⁶¹. Wobec powyższego imigranci ekonomiczni o nieuregulowanym statusie prawnym na Tajwanie lub przebywający na wyspie na podstawie kilkuletnich kontraktów zupełnie nie integrują się i są praktycznie niewidzialni dla społeczeństwa przyjmującego.

„NOWE DRUGIE POKOLENIE”

Odmiennie przedstawia się sytuacja dzieci imigrantów z rodzin mieszanych. W ich przypadku kontakt z tajwańską kulturą i językiem jest naturalny i ma miejsce w domu rodzinnym, przez co czują się pełnoprawnymi członkami tajwańskiej społeczności, z którą są w pełni zintegrowani. Z uwagi na to, że ich ojcowie to w przeważającej części Tajwańczycy, dominującą rolę w domu rodzinnym zajmuje język chiński oraz tradycyjne święta chińskie, podczas gdy kultura ich matek zajmuje pozycję marginalną. Kobiety te często decydują, by nie uczyć swoich dzieci rodzimego języka ani kultury, co w ich przekonaniu ma pomóc ich pełnej integracji i uchronić je przed nabyciem obcego akcentu w języku mandaryńskim. W konsekwencji, zgodnie z badaniem przeprowadzonym przez tajwańskie ministerstwo spraw wewnętrznych w 2018 roku, około 40% „nowego drugiego pokolenia” nie znało języka ojczystego kraju pochodzenia swoich rodziców⁶². Obecnie jednak rząd oczekuje od tych samych imigrantek, które wcześniej zachęcał do pełnej „tajwanizacji”, by uczyły własne dzieci swojego rodzimego języka i kultury. Na przestrzeni ostatnich dekad imigranci z Azji Południowo-Wschodniej stali się niezaprzeczną częścią tajwańskiej kultury i integralną częścią społeczeństwa, a przy tym kluczowymi filarami gospodarki wyspy. Marginalizacja tej szczególnej grupy ludności oraz dalsze ignorowanie jej obecności mogą okazać się niekorzystne dla przyszłości państwa zarówno w kontekście gospodarczym, jak i politycznym. Obecnie z uwagi na niski przyrost naturalny i starzenie się społeczeństwa, rząd wyspy uważa drugie pokolenie dzieci imigrantów z Azji Południowo-Wschodniej za przyszłość Tajwanu⁶³. Stąd też koniecznym jest stworzenie odpowiedniej przestrzeni społecznej i kulturowej, aby uwzględnić ich szczególnie potrzeby i wymagania. Te radykalne zmiany w podejściu do imigrantów oraz ich potomstwa przyniosła wspomniana już wcześniej Nowa Polityka Południowa, która jest sztandarowym programem administracji prezydent Tsai Ing-wen. Wraz z jej

⁶¹ Lan Pei-chia, *Political and Social Geography...*, s. 119.

⁶² Liu Yuan-shan, *Shéi shì xīn èr dài? Xīn zhǔmín zǐnǚ zài táiwān de chūjīng yǔ chéngzhāng*, Dúli pínglùn, 28 IV 2022, [online:] <https://opinion.cw.com.tw/blog/profile/31/article/12208>, 30 VIII 2023.

⁶³ Zou Jia-jing, *Táiwān 'xīn èr dài' yúndòng*, „Taiwan Insight” 2021, 5 II, [online:] <https://taiwaninsight.org/2021/02/05/%E5%8F%B0%E7%81%A3%E3%80%8C%E6%96%B0%E4%BA%8C%E4%B-B%A3%E3%80%8D%E9%81%8B%E5%8B%95>, 28 IV 2023.

wprowadzeniem miało miejsce radykalne przejście od wcześniejszej forsowanej przez tajwański rząd polityki asymilacyjnej do polityki wzajemnej wymiany i wielokulturowości. Rząd DPP promuje obecnie ideę, że *społeczeństwo tajwańskie może i powinno „uczyć się od imigrantów”*⁶⁴. Ten zwrot w polityce wewnętrznej jest powiązany bezpośrednio ze zmianami w polityce zagranicznej. Współcześnie zarówno sami imigranci, jak i ich dzieci traktowani są jako dysponujący kapitałem międzykulturowym i kompetencjami ułatwiającymi tajwańskiemu narodowi rozwój więzi handlowych i dyplomatycznych z krajami ASEAN. Władze tajwańskie przeznaczyły fundusze na umożliwienie tej grupie rozwoju umiejętności językowych i wiedzy kulturowej związanej z krajami pochodzenia ich matek. Radykalnie zmienił się również język, za pomocą którego określa się w publicznym dyskursie potomstwo imigrantów. W miejsce dotychczasowego określenia ich zgodnie z wymaganiami niedawnej polityki asymilacyjnej rządu „nowymi dziećmi tajwańskimi” (新台灣之子, *xīn Tàiwān zhīzǐ*), otrzymali nową etykietę „nowego drugiego pokolenia” (新二代, *xīn èr dài*), co ma podkreślać w sposób pozytywny nie tylko ich imigranckie pochodzenie, ale także wielokulturowe dziedzictwo⁶⁵. Jak łatwo zauważyć, wielokulturowość w realiach tajwańskich staje się więc w dużej mierze sloganem, podyktowanym potrzebami gospodarki oraz polityki zagranicznej. Imigranci i ich dzieci stają się jednym z podmiotów tej polityki, ale także narzędziem do jej realizacji. W ten sposób tajwańska forma wielokulturowości traci swój podstawowy cel, jakim jest osiągnięcie zrozumienia odmiennych kultur na poziomie społecznym, przy jednoczesnym włączeniu ich przedstawicieli w mającą miejsce debatę dotyczącą tożsamości, praw kulturowych oraz politycznego uczestnictwa.

PODSUMOWANIE

Tajwańska wielokulturowość w dobie „nowej polityki skierowanej na południe” staje się istotnym instrumentem rządowej polityki, która jest przy tym skażona paternalizmem w stosunku do imigrantów. Dotychczasowa strategia wymazywania niepożądanych różnic kulturowych i językowych została zastąpiona przez równie radykalną i forsowaną odgórnie politykę wielokulturowości, w kontekście której niewielkie znaczenie mają aspiracje i dążenia samych imigrantów oraz ich potomstwa. Wydaje się, że ich głównym celem istnienia (z perspektywy rządu) jest budowanie lepszych relacji z krajami Azji Południowo-Wschodniej, co ma stanowić ochronę przed politycznym i gospodarczym zagrożeniem ze strony Chin. Jeśli Nowa Polityka Południowa ma osiągnąć wytyczone przed nią ambitne cele, istotne będzie włączenie w nią w znacznie większym stopniu imigrantów włącznie z ich dziećmi – „nowej generacji”, która jest ustawicznie przedstawiana przez tajwańskich polityków z DPP jako nadzieja i przyszłość wyspy. Aby stało się to w pełni możliwe, konieczne będzie odejście od dotychczasowego wyobrażenia Tajwanu jako homogenicznej kulturowo oraz etnicznie wyspy i uznanie stanu faktycznego, którym jest

⁶⁴ Lan Pei-chia, *From Reproductive Assimilation...*, s. 322.

⁶⁵ *Tamże*, s. 318.

jej coraz bardziej widoczna wielokulturowość. Kolejnym krokiem powinno być wdrożenie większej równości międzykulturowej na arenie społecznej i politycznej.

Z perspektywy dwóch dekad XXI wieku stało się oczywiste, że migracje na wielką skalę będą jedynie się nasilać i wkrótce staną się światową normą. Kryzys imigracyjny, z którym boryka się współcześnie Europa, jest zintegrowany ze wszystkimi pozostałymi problemami, takimi jak kryzys klimatyczny, ubóstwo, konflikty zbrojne i stale rosnąca presja ekonomiczna. Jeżeli nie będziemy w stanie w odpowiedni sposób odnieść się do kwestii imigracji obecnie, wyciągając przy tym wnioski z popełnionych w przeszłości błędów, niemożliwe będzie przygotowanie się na nadchodzące dekady.

Znajdujący się w specyficznej sytuacji politycznej i gospodarczej Tajwan wydaje się interesującym polem dociekań naukowych i poszukiwań analitycznych. Do powodów należą istotne zmiany występujące obecnie w regionie i związane z napięciami na linii Chińska Republika Ludowa – Tajwan, dynamiczny wzrost liczby imigrantów na wyspie, a także forsowana przez rządzącą partię polityka wewnętrzna i zagraniczna. Wydaje się, że przypadek Tajwanu może być przy tym dobrym punktem odniesienia dla państw europejskich zmagających się obecnie z kryzysem imigracyjnym.

BIBLIOGRAFIA

Opracowania naukowe:

- Chang Lieh-ching, *Subcultural Differences in Taiwanese and Burmese Chinese Business Negotiation Styles*, „Social Behavior and Personality” 2012, vol. 40, no. 7, s. 1067-1074, <https://doi.org/10.2224/sbp.2012.40.7.1067>.
- Chan G., *Sudpolitik: The Political Economy of Taiwan's Trade with Southeast Asia*, „The Pacific Review” 1996, vol. 9, no. 1, s. 96-113, <https://doi.org/10.1080/09512749608719172>.
- Chao En-chieh, *Learn Language and Culture Before Going South*, „Taiwan Brain Trust Newsletter” 2016, no. 47, s. 8-9.
- Copper J.F., *Taiwan: Nation-State or Province?*, Boulder 2013.
- Cultural Exchanges Under the New Southbound Policy*, Ministry of Culture of Taiwan, [online:] <https://nsp.moc.gov.tw/home/en-us/Introduction>.
- Ford C., *Guiqiao (Returned Overseas Chinese) Identity in PRC*, „Journal of Chinese Overseas” 2013, no. 10, s. 239-262, <https://doi.org/10.1163/17932548-12341283>.
- Fukuyama F., *Trust: The Social Virtue and the Creation of Prosperity*, New York 1995.
- Jent An-lin, Soong Jenn-jaw, Papadimos A., *Encouraging, Restricting, or Preventing: Alternative Models of Immigration Policy Making in Taiwan*, „Malaysian Journal of History, Politics & Strategy” 2012, vol. 39, no. 2, s. 142-169.
- Kaufman V.S., *Trouble in the Golden Triangle: The United States, Taiwan and the 93rd Nationalist Division*, „The China Quarterly” 2001, no. 166, s. 440-456, <https://doi.org/10.1017/S0009443901000213>.
- Ku S.C.Y., *Southeast Asia and Cross-Strait Relations: The Policy of Separation of Politics and Economic*, „Journal of Contemporary China” 1998, vol. 7, no. 19, s. 421-442, <https://doi.org/10.1080/10670569808724324>.

- Ku S.C.Y., *The Political Economy of Taiwan's Relations with Southeast Asia: The „Southward Policy”*, „Contemporary Southeast Asia” 1995, vol. 17, no. 1, s. 282-297, <https://doi.org/10.1355/CS17-3C>.
- Lan Pei-chia, *From Reproductive Assimilation to Neoliberal Multiculturalism: Framing and Regulating Immigrant Mothers and Children in Taiwan*, „Journal of Intercultural Studies” 2019, vol. 40, no. 3, s. 318-333, <https://doi.org/10.1080/07256868.2019.1598952>.
- Lan Pei-chia, *Political and Social Geography of Marginal Insiders: Migrant Domestic Workers in Taiwan*, „Asian and Pacific Migration Journal” 2003, vol. 12, no. 1-2, s. 99-125, <https://doi.org/10.1177/011719680301200105>.
- Lien Pei-te, Chen D.P., *The Evolution of Taiwan's Policies Toward the Political Participation of Citizens Abroad in Homeland Governance*, [w:] *Routledge Handbook of the Chinese Diaspora*, red. Tan Chee-beng, London 2013, s. 42-58.
- Lin Chun-yu, *International Marriage Matchmaking Agencies and Women's Premarital Preparation in a Taiwanese Context*, [w:] *Migration in East and Southeast Asia*, red. Ku S.C.Y., Kironska K., Singapore 2017, s. 265-279.
- Liu Shan-jan S., *Framing Immigration: A Content Analysis of Newspapers in Hong Kong, Taiwan, the United Kingdom, and the United States*, „Politics, Groups, and Identities 2021, vol. 9, no. 4, s. 1-25, <https://doi.org/10.1080/21565503.2019.1674162>.
- Lu Hsin-chun Tasaw, *Festivalizing Thingyan, Negotiating Ethnicity: Burmese Chinese Immigrants in Taiwan*, „Journal of Burma Studies” 2008, vol. 12, s. 29-62, <https://doi.org/10.1353/jbs.2008.0001>.
- Morris P., *Asia's Four Little Tigers: A Comparison of the Role of Education in Their Development*, „Comparative Education” 1996, vol. 32, no. 1, s. 95-109, <https://doi.org/10.1080/03050069628948>.
- Myoe Maung Aung, *In the Name of Pauk-Phaw*, Singapore 2011, <https://doi.org/10.1355/9789814345187>.
- Rich T.S. i in., *All Are Not Equal: Taiwanese Public Opinion on Southeast Asian Immigration*, „International Journal of Taiwan Studies” 2023, vol. 6, no. 1, s. 60-81, <https://doi.org/10.1163/24688800-20221240>.
- Sutter R., *Myanmar in Contemporary Chinese Foreign Policy – Strengthening Common Ground, Managing Differences*, „Journal of Current Southeast Asian Affairs” 2012, vol. 31, no. 1, s. 29-51.
- Tsay Ching-lung, *Migration Between Southeast Asia and Taiwan: Trends, Characteristics and Implications*, „Journal of ASEAN Studies” 2015, vol. 3, no. 2, s. 68-92, <https://doi.org/10.21512/jas.v3i2.842>.
- Vickers A., *History of Modern Indonesia*, New York 2005, <https://doi.org/10.1017/CBO9780511801020>.
- Wang Hong-zen, *The Care Deficit and Migrant Workers in Taiwan*, „Journal of Intimate and Public Spheres” 2013, vol. 2, no. 1, s. 26-38.
- Wang Shu-fang i in., *The Key Driving Forces for Geo-Economic Relationships Between China and ASEAN Countries*, „Sustainability” 2017, vol. 9, no. 2363, s. 1-20, <https://doi.org/10.3390/su9122363>.

- Xoan Nguyen, Xuyen Tran, *Vietnamese-Taiwanese Marriages*, [w:] *Asian Cross-Border Marriage Migration Demographic Patterns and Social Issues*, red. Yang Wen-shan, Lu Chia-wen M., Amsterdam 2010, s. 157-178.
- Yeung Wai-chung H., *Chinese Capitalism in a Global Era: Towards Hybrid Capitalism*, New York 2004, <https://doi.org/10.4324/9780203400463>.
- Zhao Hong, *Taiwan – ASEAN Economic Relations in the Context of East Asian Regional Integration*, „International Journal of China Studies” 2011, vol. 2, no. 1, s. 39-54.

Źródła internetowe:

- Foreign Workers in Productive Industries and Social Welfare by Area and Industry*, Ministry of Labor, Republic Of China (Taiwan), [online:] <https://statdb.mol.gov.tw/html/year/year10/d12070.htm>.
- Foreign Workers in Productive Industries and Social Welfare by Nationality*, Ministry of Labor, Republic Of China (Taiwan), [online:] <https://statdb.mol.gov.tw/html/mon/c12030.htm>.
- Hioe B., *Deaths at Sea Point to Brutality of Migrant Worker Deportation Policies*, „New Bloom Magazine” 2023, 28 IV, [online:] <https://newbloomag.net/2023/04/28/migrant-worker-deaths-shipwreck>.
- Hsueh A., Chater J., *12 Vietnamese Migrants Found off Taiwan’s Southern Coast*, Taiwan Plus, 4 V 2023, [online:] <https://www.taiwanplus.com/taiwan-news/human-rights/230405003/12-vietnamese-migrants-found-off-taiwans-southern-coast>.
- Little Interest in Learning Southeast Asian Languages*, „Taipei Times” 2016, 13 XII, [online:] <https://www.taipetimes.com/News/taiwan/archives/2016/12/13/2003661127>.
- Liu Yuan-shan, *Shéi shì xīn èr dài? Xīn zhùmín zǐmù zài táiwān de chūjìng yǔ chéngzhǎng*, Dúli pinglùn, 28 IV 2022, [online:] <https://opinion.cw.com.tw/blog/profile/31/article/12208>.
- New Southbound Policy*, Executive Yuan, 4 VII 2019, [online:] <https://english.ey.gov.tw/News3/9E5540D592A5FECDD/2ec7ef98-ec74-47af-85f2-9624486adf49>.
- People-Fact Focus*, Government Portal of Republic of China (Taiwan), [online:] https://www.taiwan.gov.tw/content_2.php.
- Population and Housing Census, Statistical Analysis*, National Statistics, Republic of China (Taiwan), [online:] <https://eng.stat.gov.tw/News.aspx?n=2400&sms=11716>.
- Pracownicy z Indonezji, Filipin i krajów Azji w Polsce*, Jobspol. Agencja zatrudnienia i pracy tymczasowej Żory, [online:] <https://www.jobspol.com/pracownicy-indonezja-filipiny.html>.
- Regional Data Overview Migration Data in South-Eastern Asia*, Migration Data Portal, [online:] <https://www.migrationdataportal.org/regional-data-overview/south-eastern-asia>.
- Shan S., *Ministry Given One Week to Report on Missing Tourists*, [online:] <https://www.taipetimes.com/News/taiwan/archives/2018/12/28/2003706913>.
- Southeast Asian Migrant Workers in Taiwan*, One-Forty, [online:] <https://one-forty.org/tw/blog/southeast-asian-migrants-in-taiwan>.
- Statistics on Foreign and Mainland Spouses 1987-2017*, Ministry of the Interior, Republic of China (Taiwan), [online:] <http://www.ris.gov.tw/346>.
- Su Liying, *Míng gè lǎbā! Huá xīn jiě ràng nǐ yī miǎo dào miǎndiàn*, „Táiwān guānghuá zázhi” 2021, 7 VII, [online:] <https://www.taiwan-panorama.com/Articles/Details?Guid=f448abd5-0180-43e0-b1d7-24aa88c1faec&langId=1&CatId=7>.

Taiwan Needs to Catch up in ASEAN: Southbound Policy Office Chief, Focus Taiwan, 17 V 2016, [online:] <http://focustaiwan.tw/news/aip1/201605170011.aspx>.

The New Arrivals: Southeast Asian Immigrants and Migrant Workers in Taiwan, New Southbound Policy Portal, Ministry of Foreign Affairs, Republic of China (Taiwan), 6 VII 2017, [online:] <https://nspp.mofa.gov.tw/nsppe/news.php?post=117968&unit=410>.

Yinni xīn zhùmín Táiwān zuì mòshēng de xīn jiārén, „Tiānxià zázhi” 2012, 13 XI, [online:] <https://www.cw.com.tw/article/5044837>.

Zou Jia-jing, *Táiwān 'xīn èr dài'yùndòng*, „Taiwan Insight” 2021, 5 II, [online:] <https://taiwaninsight.org/2021/02/05/%E5%8F%B0%E7%81%A3%E3%80%8C%E6%96%B0%E4%BA%8C%E4%BB%A3%E3%80%8D%E9%81%8B%E5%8B%95>.

Wywiady:

Wywiad autora artykułu z Lu Hsin-chun Tasaw, antropolog z Academia Sinica, 24 V 2023.

Filmy:

Zàijiàn, kě'ài de mòshēng rén, reż. Nguyen Kim-hong, Tsai Tsung-lung, 2016.

Tobiasz TARGOSZ – dr, absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie kształcił się na Wydziałach Historycznym (historia, etnologia), Studiów Międzynarodowych i Politycznych (studia dalekowschodnie) oraz Filologicznym (filologia orientalna – sinologia). Swoją rozprawę doktorską *Symboliczne wymiary birmańskiego nacjonalizmu i polityki w latach 1885-2015* obronił w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej WH UJ w 2018 roku. W latach 2010-2017 studiował język chiński i antropologię oraz prowadził badania terenowe w Chinach kontynentalnych i na wyspie Tajwan. W latach 2015-2016 zrealizował w National Chengkung University projekt badawczy *Taiwan's Policy Towards Myanmar 2010-2015*, sfinansowany przez Wspólnotę Wyszehradzką. W latach 2013-2016 prowadził badania terenowe na obszarze Birmy i jej pogranicza. Od marca 2023 roku realizuje projekt badawczy *Southeast Asian Immigrants, Students and Migrant Workers in Kaohsiung, Taiwan: An Anthropological Study*.